

EVROPSKA
KOMISIJA

Bruselj, 28.1.2015
COM(2015) 35 final

POROČILO KOMISIJE EVROPSKEMU PARLAMENTU IN SVETU

o napredku Romunije v okviru mehanizma za sodelovanje in preverjanje

{SWD(2015) 8 final}

1. UVOD

Mehanizem za sodelovanje in preverjanje je bil vzpostavljen ob pristopu Romunije k Evropski uniji leta 2007¹. Dogovorjeno je bilo, da so potrebna nadaljnja prizadevanja za odpravo pomanjkljivosti na ključnih področjih reforme pravosodja in boja proti korupciji. Od takrat se s poročili v okviru mehanizma za sodelovanje in preverjanje spremlja napredek Romunije, pri čemer je njihov cilj pomagati usmeriti prizadevanja romunskih organov z uporabo posebnih priporočil.

Mehanizem za sodelovanje in preverjanje ima v Romuniji pomembno vlogo pri utrjevanju pravne države, ki je ključni vidik evropskega povezovanja. Spremljanje in sodelovanje pri delu romunskih organov z namenom spodbujanja reform sta dejansko vplivala na hitrost izvajanja reform in njihov obseg. Ugotovitve Komisije in metodologija mehanizma za sodelovanje in preverjanje so vseskozi uživale močno podporo Sveta², v tem procesu pa so sodelovale tudi številne države članice, med drugim s prispevki.

To poročilo povzema ukrepe, ki so bili sprejeti v preteklem letu, in navaja priporočila za naslednje korake. Je rezultat temeljite analize s strani Komisije, v kateri so bili upoštevani prispevki romunskih organov, civilne družbe in drugih deležnikov. Kar zadeva praktične vidike, je imela Komisija na voljo posebno podporo pravosodnih strokovnjakov iz drugih držav članic. Kakovost informacij, ki jih zagotavljajo romunski organi, se je sčasoma bistveno izboljšala, kar samo po sebi na zanimiv način odraža napredek pri upravljanju reformnega procesa.

V poročilu v okviru mehanizma za sodelovanje in preverjanje iz leta 2014 je bil zabeležen napredek na številnih področjih, kot pomemben korak pri dokazovanju njegove trajnosti pa so bili v njem izpostavljeni dotedanji dosežki ključnih protikorupcijskih institucij. Obenem je bilo v poročilu ugotovljeno, da so politični napadi na temeljne predpostavke reform pokazali, da za uresničevanje ciljev mehanizma za sodelovanje in preverjanje ni bilo soglasja. Ta dva trenda sta ponovno obravnavana v tem poročilu in služita kot osnova za oceno dosežene ravni uveljavljenosti reform.

Pomen mehanizma za sodelovanje in preverjanje so potrdili rezultati javnomnenjske raziskave med romunskim prebivalstvom. Glede na Eurobarometer iz jeseni 2014 vlada v romunski družbi močno soglasje, da sta reforma pravosodja in boj proti korupciji resna problema za to državo. Rezultati so pokazali tudi precejšnje povečanje števila tistih, ki so v zadnjih letih opazili napredek, in določeno mero zaupanja, da se bo ta nadaljeval. Izražena je bila močna podpora vlogi EU pri obravnavi teh vprašanj, pa tudi nadaljnjemu ukrepanju na ravni EU, dokler Romunija ne bo dosegla standardov, ki so primerljivi z drugimi državami članicami³.

Doslednost dosežkov je eden od ključnih načinov za dokazovanje trajnosti napredka pri doseganju ciljev mehanizma za sodelovanje in preverjanje, to pa je eden od pogojev za dokazovanje, da tovrstni mehanizem ne bi bil več potreben. Komisija je letos v okviru spremljanja posebno pozornost namenila temu vidiku. Oblikovanje močnih in trajnih institucij je pomemben dejavnik pri usmerjanju sredstev EU za podporo ciljem mehanizma za sodelovanje in preverjanje, vključno z učinkovitim prednostnim razporejanjem na področju

¹ Sklepi Sveta ministrov z dne 17. oktobra 2006 (13339/06); Odločba Komisije z dne 13. decembra 2006 o vzpostavitvi mehanizma za sodelovanje in preverjanje napredka Romunije pri izpolnjevanju posebej določenih meril na področjih reforme pravosodja in boja proti korupciji (C(2006) 6569 final).

² http://ec.europa.eu/cvm/key_documents_en.htm

³ Flash Eurobarometer 406.

kohezijske politike v okviru tematskega cilja za izboljšanje institucionalnih zmogljivosti in učinkovitosti javnih organov. Z doslednejšim prevzemanjem odgovornosti in učinkovitim določanjem prioritet lahko Romunija sodeluje z državami članicami EU⁴, da se tudi v naslednjem letu ohrani zagon za reforme.

2. STANJE REFORMNEGA PROCESA V ROMUNIJ

2.1. Neodvisnost pravosodja

Imenovanja

Tveganje političnega vmešavanja v imenovanja na visoke položaje je bila ena glavnih težav v zvezi z neodvisnostjo pravosodja. V poročilih v okviru mehanizma za sodelovanje in preverjanje se poudarja pomembnost izbirnih postopkov, ki so pregledni in temeljijo na dosežkih⁵. Leta 2014 imenovanja sodnikov ali tožilcev na najvišje položaje niso bila potrebna. Pomemben preizkus bo prihajajoče imenovanje novega glavnega tožilca na direktoratu za preiskave organiziranega kriminala in terorizma, ki je potrebno zaradi novembrskega odstopa glavne tožilke⁶. Postopek vključuje močan politični element v smislu vloge, ki jo ima v njegovem okviru minister za pravosodje⁷. Vrhovni sodni svet pripravlja predlog spremembe zakonodaje, da temu ne bi več bilo tako in da bi se imenovanje tožilcev uskladilo s postopki, ki se uporabljajo za sodnike, kar je v skladu s smernicami Evropske komisije za demokracijo skozi pravo Sveta Evrope (Beneška komisija)⁸. Naslednji korak za uresničitev te spremembe bi bil, da vlada pošlje ustrezen predlog parlamentu. V letu 2015 ima Romunija pomembno priložnost, da se v celoti zaveže imenovanjem, ki so pregledna ter temeljijo na dosežkih, da bo pravočasno pripravljena za izvedbo več pomembnih postopkov imenovanj na visoke položaje v pravosodju, ki se pričakujejo v letu 2016⁹.

Spoštovanje sodnikov in sodnega postopka

V prejšnjih poročilih v okviru mehanizma za sodelovanje in preverjanje je bila ugotovljena razširjenost politično motiviranih medijskih napadov na sodnike in tožilce¹⁰. Čeprav napadi niso dosegli razsežnosti iz preteklih let (zlasti leta 2012), je bila ta težava prisotna tudi v letu 2014, pogosto v zvezi s primeri korupcije, v katere so bile vpletene vplivne javne osebnosti. Vrhovni sodni svet je sporočil primere, ki med drugim vključujejo očitno

⁴ Nekaterе države članice Romuniji zagotavljajo tehnično pomoč na področjih, ki so relevantna za mehanizem za sodelovanje in preverjanje.

⁵ COM(2014) 37 final; COM(2013) 47 final; COM(2012) 410 final.

⁶ Glavna tožilka na direktoratu za preiskave organiziranega kriminala in terorizma, ki je odstopila, je obtožena korupcije za dejanja pred njenim imenovanjem leta 2013. Komisija je januarja 2013 izrazila pomisleke o postopku, ki poteka, in Romuniji priporočila, da zagotovi izbor novega vodstva na področju tožilstva iz zadostnega nabora visokousposobljenih kandidatov, ki izpolnjujejo merila glede strokovnosti in integritete, po izvedbi odprtega in preglednega postopka. COM(2013) 47 final, str. 7.

⁷ To je bil razlog za nesoglasja v zvezi z imenovanji na visoke položaje v tožilstvu v obdobju 2012–2013.

⁸ Evropski standardi Beneške komisije v zvezi z neodvisnostjo pravosodnega sistema opozarjajo na pomen preprečevanja prevelike vloge političnih osebnosti pri imenovanjih na področju tožilstva.

⁹ Generalni tožilec in glavni tožilec nacionalnega direktorata za boj proti korupciji: maj 2016, predsednik vrhovnega kasacijskega sodišča: september 2016, vrhovni sodni svet: volitve v letu 2016. Predsednik in podpredsednik nacionalne službe za integriteto bosta prav tako imenovana aprila 2016.

¹⁰ COM(2013) 47 final, str. 4; COM(2014) 37 final, str. 3.

neresnično poročanje ali obtoževanje sodnikov (ali njihovih družin) korupcije v medijih. Bili so tudi primeri ostrih kritik ustavnega sodišča s strani nekaterih javnih osebnosti¹¹.

Ena od nalog vrhovnega sodnega sveta je zagotoviti neodvisnost pravosodja. Od leta 2012 ima vrhovni sodni svet vzpostavljen postopek, ki vključuje pravosodno inšpekcijo, za zaščito neodvisnosti pravosodja in poklicnega ugleda ter neodvisnosti in nepristranskosti sodnikov. Število zahtevkov vrhovnemu sodnemu svetu za sprožitev tega postopka se je v letu 2014 v primerjavi z letom 2013 povečalo, vendar bi bilo to mogoče pripisati večji verodostojnosti sistema in ne povečanju števila težav. Kljub temu povečanju je pravosodna inšpekcija uspela skrajšati čas, ki je potreben za preiskave, zaradi česar se lahko vrhovni sodni svet hitreje odziva na napade, tudi v enem ali dveh dneh. To je omogočilo učinkovitejšo obrambo.

Čeprav nevladne organizacije in predstavniki organizacij sodnikov priznavajo koristi postopka, ki ga je vzpostavil vrhovni sodni svet, so opozorili na težave pri zagotavljanju enakovrednega pokrivanja izjav vrhovnega sodnega sveta v primerjavi s prvotno obtožbo. Pojavili so se pozivi nacionalnemu svetu za audiovizualno politiko, naj aktivneje ukrepa v zvezi s sankcioniranjem medijev za kršitve poklicne etike. Pravosodni organi so proaktivneje ukrepali v smeri izboljšanja informacij, ki so na voljo medijem o dogajanjih v pravosodnem sistemu¹².

Še vedno se zdi, da ni dogovorjenih meja za opredelitev, kdaj politična dejanja posegajo v pravosodje in sodne odločbe, še manj pa sankcij za prestop teh meja. Poročilo v okviru mehanizma za sodelovanje in preverjanje iz leta 2014 je vključevalo priporočilo, da je treba „zagotoviti, da kodeks ravnanja poslancev vsebuje jasne določbe, da bodo poslanci in parlamentarni postopki upoštevali neodvisnost sodstva“¹³. Kodeks takšnih določb ne vsebuje (glej ponovljeno priporočilo spodaj).

Ustavno sodišče in spoštovanje sodnih odločb

Ustavno sodišče je bilo ključnega pomena pri podpiranju ravnotežja med vejami oblasti in spoštovanja temeljnih pravic v Romuniji ter reševanja vprašanj, ki niso bila rešena v sodnem postopku. Po začetku veljavnosti novega kazenskega zakonika in novega zakonika o kazenskem postopku so odločbe ustavnega sodišča odpravile nekatere najpomembnejše težave. Drug pomemben primer je bil zakon o nezdružljivosti, ko se je rešilo vprašanje, ki je povzročalo nedoslednost v sodnih odločbah¹⁴.

Nekatere odločbe ustavnega sodišča so za pravosodni sistem predstavljale izziv, saj so zahtevale prilagoditev delovnih metod. Druge so zahtevale urgentno spremembo zakonodaje. Pravosodne oblasti in ministrstvo za pravosodje so se odzvali v okviru zahtevanega roka. Vendar obstajajo jasni primeri, ko parlament ni takoj ukrepal na podlagi odločb ustavnega sodišča, ki so se nanašale na zakonodajo ali pravice in obveznosti poslancev¹⁵.

Kar zadeva spoštovanje sodnih odločb na splošno, se zdi, da je na strani pravosodnega sistema vse več priznavanja in pripravljenosti za sprejetje ukrepov, da se zagotovi izvrševanje

---

¹¹ Na primer po odločbi glede zakonov o hrambi podatkov.

¹² Tehnično poročilo, oddelek 1.1.2.

¹³ Glej zlasti COM(2014) 37 final, str. 13.

¹⁴ Tehnično poročilo, oddelek 1.1.1.

¹⁵ Na področju odločb o nezdružljivosti na primer nekatere institucije, vključno s parlamentom, še vedno ne želijo izvršiti pravnomočnih odločb zoper svoje člane. Glej oddelek o integriteti spodaj in tehnično poročilo.

sodnih odločb. Vendar so težave še vedno velike¹⁶, podjetja in nevladne organizacije so tako opozorili na neupoštevanje odločb s strani javnih organov, ki naj bi bili zgled drugim.

Ustava

Razprave o reviziji ustave so se nadaljevale v začetku leta 2014, predlogi sprememb pa so bili predloženi februarja 2014. Ustavno sodišče je razsodilo, da so mnogi od njih neustavni, Beneška komisija pa je opozorila na več resnih težav¹⁷. Če se bo delo nadaljevalo, bi to lahko bila priložnost za svež pogled na vprašanje, kako bi se lahko ustava uporabila za utrditev neodvisnosti pravosodja.

Postopek spreminjanja ustave je pomemben v smislu mehanizma za sodelovanje in preverjanje, ker nekatere spremembe zadevajo pravosodje in delovanje vrhovnega sodnega sveta. Dosedanji postopek, ki je bil večkrat prekinjen, je bil deležen kritik zaradi nepreglednosti, tako kar zadeva časovni okvir kot tudi postopek posvetovanja. Toda vključitev Beneške komisije je pomagala usmeriti postopek, polno sodelovanje ključnih institucij, kot je vrhovni sodni svet, pa bi pomagalo vzpostaviti zaupanje, da bodo vse spremembe v celoti upoštevale neodvisnost pravosodja.

V prejšnjih poročilih v okviru mehanizma za sodelovanje in preverjanje je že bila omenjena uporaba izrednih odlokov vlade kot dela zakonodajnega sistema, s katerim se po pospešenem postopku sprejemajo zakoni za reformo pravosodja in boj proti korupciji¹⁸. Ugotovljeni sta bili dve težavi, tudi v razpravah z ustavnim sodiščem. Prva je pogosta uporaba izrednih odlokov vlade, kar omejuje možnosti za posvetovanje in je pripeljalo do pomanjkanja zakonodajne jasnosti – s posledicami za poenotenje sodne prakse in delovanja¹⁹. Drugo težavo predstavlja možnost izpodbijanja izrednih odlokov vlade. Uporabo izrednega odloka vlade lahko izpodbija varuh človekovih pravic. V prejšnjih poročilih v okviru mehanizma za sodelovanje in preverjanje je bil poudarjen pomen te funkcije v smislu ravnotežja med vejami oblasti in kakovosti zakonodajnega postopka. Sedanji varuh človekovih pravic, ki je bil izvoljen aprila s podporo ene same stranke²⁰, je izrazil stališče, da se varuh človekovih pravic ne bi smel vmešavati v vprašanja, ki zadevajo ravnotežje moči med državnimi organi, in bi se moral posvečati predvsem pravicam posameznikov. Čeprav je razumljivo, da ima varuh človekovih pravic diskrecijsko pravico v zvezi s tem, kdaj bo uporabil svoje pooblastilo, da v zgodnji fazi zahteva mnenje ustavnega sodišča glede ustavnosti izrednih odlokov, to samoomejevanje dejansko ustvarja vrzel, ki je v sedanjem institucionalnem sistemu Romunije ne morejo zapolniti drugi akterji²¹.

¹⁶ Glej spodaj v zvezi z zaplembo.

¹⁷ Dejstvo, da so romunske oblasti v postopek ustavne reforme vključile Beneško komisijo in Evropsko komisijo, je korak v pravo smer. Beneška komisija je bila kritična tudi do sprememb na področju pravosodnega sistema, zlasti do prenosa odgovornosti za preiskovanje in pregon poslancev z vrhovnega kasacijskega sodišča. Beneška komisija je pozvala tudi k bolj natančni preučitvi statusa tožilcev.

¹⁸ Na to je opozorila tudi Beneška komisija.

¹⁹ Bolj na splošno naj bi strategija za okrepitev javne uprave, ki jo je vlada sprejela oktobra 2014, pomagala izboljšati kakovost zakonodaje.

²⁰ V poročilu v okviru mehanizma za sodelovanje in preverjanje iz julija 2012 je bilo ugotovljeno naslednje: „Romunski organi morajo zagotoviti neodvisnost varuha človekovih pravic ter na ta položaj imenovati osebo, ki bo uživala podporo vseh strank ter bo lahko učinkovito in povsem neodvisno opravljala svojo pravno funkcijo.“; COM(2012) 410, str. 18.

²¹ Na primer za izredni odlok vlade iz avgusta 2014 glede „menjavanja političnih strank“ se je na splošno štelo, da je ustavno sporen. Varuh človekovih pravic ni zahteval mnenja ustavnega sodišča. Zakon je bil nato razglašen za neustavnega na podlagi zahteve za presojo ustavnosti, ki so jo vložili poslanci v poznejši fazi postopka, ko je že začel veljati.

2.2. Reforma pravosodja²²

Nova zakonika

V prejšnjih poročilih v okviru mehanizma za sodelovanje in preverjanje je bil poudarjen pomen novih zakonikov za posodobitev romunskega pravosodnega sistema²³. Začetek izvajanja novega kazenskega zakonika in novega zakonika o kazenskem postopku februarja 2014 je bil pomemben korak in obenem preizkus sposobnosti pravosodnega sistema, da se prilagodi. Reforma je bila uspešna in ključne institucije so uspešno sodelovale, tj. ministrstvo za pravosodje, vrhovno kasacijsko sodišče, vrhovni sodni svet, tožilstvo in nacionalni sodni inštitut. Romunsko pravosodje se je uspelo prilagoditi novima zakonikoma brez prekinitve delovanja. Za nekatere inovativne ukrepe, kot je možnost sporazumov o priznanju krivde, se zdi, da se že učinkovito uporabljajo.

Vendar pa so se pojavile tudi nekatere zapletene prehodne težave. Številne med njimi, kot je uporaba načela najugodnejše zakonodaje, so že bile rešene. V zvezi z nekaterimi težavami je vlada sprejela spremembe z uporabo izrednih odlokov. Glede drugih težav so bili predloženi zakonodajni predlogi, vendar parlamentarni postopki še potekajo. Nadaljnje prilagoditve bodo potrebne tudi po sprejetju odločb ustavnega sodišča. Decembra je na primer ustavno sodišče razsodilo, da so nekatere določbe zakonikov glede sodnega nadzora in senatov za predhodno odločanje neustavne²⁴. V zvezi s sodnim nadzorom je za zagotovitev neprekinjenosti delovanja v dogovorjenem roku ukrepalo ministrstvo za pravosodje. Glede senatov za predhodno odločanje sta vrhovno kasacijsko sodišče in vrhovni sodni svet nemudoma začela pripravljati praktične rešitve, da bi se omogočila prisotnost zagovornikov.

Nadaljnji praktični izziv bo nastal z začetkom veljavnosti določb civilnih zakonikov z odloženim učinkom v letu 2016. Vendar obstajajo dokazi, da sta civilna zakonika uspešno izpolnila nekatere cilje, zlasti s skrajšanjem trajanja sodnih postopkov (v povprečju na približno eno leto in šest mesecev). Podobna ocena učinka kazenskih zakonikov se pričakuje februarja 2015.

Strategija za razvoj pravosodja (2015–2020)

Vlada je na predlog ministrstva za pravosodje 23. decembra 2014 odobrila strategijo za razvoj pravosodja za obdobje 2015–2020. Ta dokument se močno opira na priporočila v okviru mehanizma za sodelovanje in preverjanje ter študije, razvite s Svetovno banko, zlasti v zvezi s funkcionalno analizo romunskega pravosodja (*Functional Analysis of the Romanian judiciary*)^{25 26}. Strategija ob upoštevanju vrste temeljnih načel pravne države določa cilje za nadaljnje reforme v obdobju 2015–2020, da bi pravosodje postalo učinkovitejše in odgovornejše ter da bi se povečala njegova kakovost. Strategija in njen akcijski načrt bi morala biti tudi podlaga za določanje prednostnih nalog za financiranje EU na področju

²² Pomen reforme pravosodja v Romuniji je priznan tudi v okviru evropskega semestra s priporočili za posamezne države, naslovljenimi na Romunijo, ki jih je Svet sprejel julija 2014 in s katerimi Romunijo poziva k izboljšanju kakovosti in učinkovitosti pravosodnega sistema (2014/C 247/21).

²³ COM(2014) 37 final.

²⁴ Glej tehnično poročilo, oddelek 1.1.1.

²⁵ <http://www.just.ro/LinkClick.aspx?fileticket=h7Nit3q0%2FGk%3D&tabid=2880>

²⁶ Predlog, o katerem poteka javno posvetovanje, temelji na funkcionalnem pregledu pravosodja, poročilih v okviru mehanizma za spremljanje in preverjanje ter priporočilih Evropske komisije, optimizaciji sodišč ter prispevkih specializiranih služb ministrstva za pravosodje, vrhovnega sodnega sveta, državnega tožilstva, vrhovnega kasacijskega sodišča, nacionalnega trgovinskega urada in nacionalne uprave za kazenske ustanove.

pravosodja. Postopek za odobritev dokumenta je bil počasen, prvi osnutek je bil namreč pripravljen že septembra 2013. Posvetovanje je potekalo jeseni, strategija in njen akcijski načrt pa bi morala biti dokončana do aprila 2015.

Glede na izkušnje taki strategiji koristi široko prevzemanje odgovornosti in vključevanje ključnih akterjev. Vendar se zdi, da vrhovni sodni svet predvsem deluje na več različnih projektih hkrati.

Proračun in človeški viri

Kljub pritiskom na javne finance je minister za pravosodje dosegel precejšnje povečanje sredstev za spodbujanje reform. Leta 2014 se je zadevni proračun povečal za 4 %, načrtovani proračun za leto 2015 pa vključuje novo povečanje. To je pomagalo pri financiranju novih zaposlitev na sodiščih in tožilstvih, vključno z 200 novimi pomožnimi uslužbenci na sodiščih in tožilstvih.

Nacionalna upravna šola, nacionalni sodni inštitut in vrhovni sodni svet so organizirali usposabljanje in natečaje za nova prosta delovna mesta, ki so se hitro zapolnila. Ugotovljene prihodnje potrebe vključujejo več sodnih tajnikov, posodobitev računalniške opreme in obnovo stavb sodišč ter podporo ključnim institucijam, kot sta pravosodna inšpekcija in nacionalna upravna šola. Financiranje EU bo po pričakovanjih imelo pomembno vlogo pri podpori posebnih projektov, povezanih z reformo.

Učinkovitost sodišč

Delovna obremenitev je stalna težava na področju pravosodja. To vpliva na kakovost sodnih odločb in raven prijaznosti pravosodnega sistema do uporabnika. Ministrstvo za pravosodje in vrhovni sodni svet sta predložila več zakonodajnih predlogov, namenjenih reševanju vprašanja delovne obremenitve. Zakon, ki ga je parlament zelo hitro sprejel oktobra 2014, je odpravil podvajanje pri izvrševanju sodnih odločb in je po ocenah zmanjšal število zadev pred civilnimi sodišči za približno 300 000. Težje je bilo doseči soglasje o ukinjanju manjših sodišč, za zakon o zagotovitvi večje svobode pri ločevanju vloge sodnikov in sodnih tajnikov pa se zdi, da je zastal. Za nadaljnji razvoj so bile predlagane domiselne rešitve, kot so potujoča sodišča ali odprava vzporednega dela sodišč in tožilstev.

Maja je vrhovni sodni svet ustanovil delovno skupino, da bi opredelila, kako meriti, analizirati in izboljšati uspešnost vseh sodišč. To se zdi pomemben korak naprej v smislu zagotavljanja orodja za upravljanje uspešnosti pravosodnega sistema, zlasti v okviru splošne strategije za pravosodje. Koristno bi bilo vključiti merilo za spremljanje, v kolikšni meri je pravosodni sistem zagotovil izvrševanje svojih odločb.

Vrhovni sodni svet še naprej sankcionira kršitve poklicnih pravil in disciplinske prekrške sodnikov. Pravosodna inšpekcija se je zdaj uveljavila kot osrednje telo za preiskovanje disciplinskih prekrškov. Število disciplinskih ukrepov se je v letu 2014 v primerjavi z letom 2013 povečalo, sprejemanje odločitev pa je bilo hitrejše.

Več javnomnenjskih raziskav je pokazalo povečano zaupanje javnosti v romunsko pravosodje, zlasti v institucije, ki preganjajo korupcijo na visoki ravni²⁷. To je pomembno priznanje napredka, hkrati pa s seboj prinaša večja pričakovanja. Odvetniki, poslovneži in nevladne organizacije še vedno poročajo o težavah, s katerimi se srečujejo, kadar imajo opravka s sodišči.

---

²⁷ Tehnično poročilo, oddelek 1.4.8.

Doslednost sodne prakse

Še en bistven element reforme pravosodja je doslednost sodne prakse. Vrhovno kasacijsko sodišče je za poenotenje sodne prakse dodatno razvilo svojo uporabo predhodnih odločb in pritožbe v interesu prava. Prav tako je izvajalo ukrepe za izboljšanje dostopnosti sodnih odločb. Podobni praktični ukrepi so bili zaznani v tožilstvu in širše v vodstvu pravosodja. Tematske inšpekcije, ki jih izvaja pravosodna inšpekcija, prav tako prispevajo k poenotenju prakse.

Kljub tem prizadevanjem še vedno obstajajo številne ovire v zvezi z doslednostjo. Zdi se, da odgovornost sodnikov, če se odločijo za odstopanje od uveljavljenega delovanja ali sodne prakse, še vedno ni jasna: vrhovni sodni svet je moral pojasniti, da neodvisnost pravosodja ne more biti izgovor za neenotno delovanje. Pomembna je tudi odgovornost javne uprave, da uporablja že izdane sodbe pri ponavljajočih se vprašanjih. To bi omejilo število sodnih zadev in okrepilo pravno varnost, saj ne bi prihajalo do različnih odločitev o enakih vprašanjih.

Napredek je bil dosežen pri objavljanju sodnih odločb. Ministrstvo za pravosodje je dokončalo projekt (financiran s sredstvi EU) portala za konsolidacijo obstoječe zakonodaje²⁸. Vrhovno kasacijsko sodišče ima zelo dobro spletišče. Vrhovni sodni svet je podpisal partnerstvo za organizacijo objavljanja sodne prakse, ki naj bi se začelo avgusta 2015.

2.3. Integriteta

Nacionalna služba za integriteto in nacionalni svet za integriteto

Nacionalna služba za integriteto je tudi v letu 2014 obravnavala veliko število zadev²⁹. Visok odstotek (70 %) njenih odločb o nezdržljivosti in navzkrižju interesov se izpodbija pred sodiščem, vendar so sodišča potrdila 90 % teh zadev. Razlage prava s strani nacionalne službe za integriteto sta potrdila ustavno sodišče in vrhovno kasacijsko sodišče. Zato se lahko šteje, da deluje na osnovi trdne pravne podlage. Leta 2014 je vrhovno kasacijsko sodišče pomagalo tudi z iskanjem načinov za pospešitev zadev glede nezdržljivosti, in to kljub svojim drugim delovnim obveznostim. To je doprineslo k zagotavljanju pravne varnosti in okrepitvi odvrčalnega učinka zakonodaje o integriteti.

Glede na to, da je razmejitev med neodvisnostjo pravosodja in nedoslednostjo sodne prakse občutljivo področje, je bilo letos več primerov nasprotujočih si odločb različnih sodišč (tudi na stopnji pritožbenega sodišča) z različnimi razlagami. To je vključevalo razlage, ki so se razlikovale od razlag samega vrhovnega kasacijskega sodišča³⁰.

Zdi se, da se izvrševanje odločb nacionalne službe za integriteto izboljšuje. Vendar pa še vedno prihaja do primerov, ko je bila nacionalna služba za integriteto zaradi pomanjkljivega

---

²⁸ Podatkovna baza od leta 1989 omogoča brezplačen dostop do romunske zakonodaje v uporabniku prijazni obliki.

²⁹ Tehnično poročilo, oddelek 2.1.3. Nacionalni službi za integriteto je bilo prijavljenih 638 zadev, 541 pa jih je sprožila po uradni dolžnosti. V letu 2014 je zaključila 514 poročil. V primerjavi z letom 2013 je prišlo do povečanja primerov navzkrižja interesov in neupravičenega premoženja ter do zmanjšanja primerov nezdržljivosti.

³⁰ Za enega od kandidatov na volitvah v Evropski parlament maja 2014 je bila izdana odločba o nezdržljivosti. Njegovo upravičenost do kandidiranja je izpodbijala nacionalna služba za integriteto, vendar je pritožbeno sodišče odločilo, da lahko kandidira (čeprav je šlo za vprašanje „enake javne funkcije“, o katerem je vrhovno kasacijsko sodišče že razsodilo). Pritožbeno sodišče zadeve ni predložilo vrhovnemu kasacijskemu sodišču, zato slednje ni imelo na voljo mehanizma za ponovno uveljavitev lastne razlage tega vprašanja.

izvajanja primorana spis poslati tožilstvu (neizvršitev končne odločbe je kaznivo dejanje) ali izreči globe³¹. To morda kaže na nizko stopnjo javnega razumevanja predpisov o nezdružljivosti kot sredstva za preprečevanje navzkrižja interesov. Dejansko je tako izvoljenih veliko funkcionarjev, pri katerih je bila ugotovljena nezdružljivost³². Medtem ko se s sodno prakso krepi zavedanje, da je odločbe o nezdružljivosti treba izvrševati, bi se lahko za zagotovitev ustreznega poznavanja pravil uporabili tudi drugi ukrepi.

Kar zadeva osebje in proračun, je bil položaj nacionalne službe za integriteto v letu 2014 stabilen. Zagotovila si je tudi sredstva za izvedbo pomembnega novega projekta v letu 2015. Informacijski sistem „Prevent“ za predhodno preverjanje navzkrižja interesov pri javnih naročilih bo dokončan sredi leta 2015 in naj bi prinesel velike koristi v smislu preprečevanja same možnosti pojava navzkrižja interesov. Sistem bo zajemal naročila s sredstvi EU in nacionalnimi sredstvi. Potrebni izvedbeni zakon naj bi bil, po posvetovanju, sprejet spomladi 2015.

Nacionalni svet za integriteto je še naprej opravljal svojo vlogo nadzornega organa, zlasti z izjavami za javnost in nastopi v parlamentu, kadar je bilo to potrebno³³. Sedanji mandat nacionalnega sveta za integriteto se je iztekel novembra 2014. Pri postopku za imenovanje novega nacionalnega sveta za integriteto so se na začetku pojavile številne težave, vključno z imenovanjem (v prvi fazi) kandidatov, ki so bili predmet postopkov nacionalne službe za integriteto, kar meče senco dvoma na neomajno zavezanost organov podpori institucijama, ki skrbita za integriteto, in kaže, da cilj integritete ni dobro razumljen.

Okvir za integriteto: parlament

Stabilnost pravnega okvira za integriteto je še vedno težava. V parlamentu je bilo nekaj poskusov spremembe elementov pravnega okvira. Sicer nobena od njih ni bila uzakonjena, vendar ni bilo nikakršnih dokazov o izvedbi predhodne ocene učinkov glede tveganja nezdružljivosti ali korupcije, posvetovanje z nacionalno službo za integriteto pa ni bilo opravljeno³⁴. Posebna težava obstaja pri predpisih o nezdružljivosti, ki se nanašajo na lokalno izvoljene organe, na primer župane, saj imajo ti ključno vlogo pri javnem naročanju. Čeprav je treba omeniti, da se parlamentarno glasovanje iz decembra 2013³⁵ ni ponovilo, ostaja močan občutek, da v parlamentu ni soglasja za močno zakonodajo o integriteti.

Prejšnji načrt za kodifikacijo vseh pravil o integriteti, ki bi pomagala izboljšati njihovo skladnost in jasnost, je bil odložen zaradi zaskrbljenosti, da bi v zakonodajnem postopku prišlo do oslabitve obstoječih predpisov. Gre za izgubljeno priložnost, da bi odstranili vsakršno tveganje dvoumnosti v zvezi s predpisi. Pomembno bo tudi z zakonodajo utrditi odločbe ustavnega sodišča iz leta 2014, ki potrjujejo ustavnost določb o nezdružljivosti³⁶.

³¹ Nacionalna služba za integriteto je na primer morala oglobiti člane mestnega sveta, ki so potem izvršili njeno odločbo o navzkrižju interesov glede enega izmed njih in to osebo odstranili s položaja.

³² Nacionalna služba za integriteto je razmišljala o uporabi podobnih ukrepov tudi za parlamentarni odbor. Glej oddelek 2.1 tehničnega poročila. Nacionalna služba za integriteto je v letu 2014 ugotovila 294 primerov nezdružljivosti; 70 % od teh zadeva izvoljene funkcionarje.

³³ Na primer za zagotovitev neodvisnosti nacionalne službe za integriteto pred senatom: <http://www.integritate.eu/Comunicate.aspx?Action=1&Year=2014&Month=5&NewsId=1578&currentPage=3&M=NewsV2&PID=20>

³⁴ Na primer način predložitve zakonodajnega predloga, ki spreminja zakon št. 51/2006 o storitvah skupnosti ali javnem interesu.

³⁵ Spremembe kazenskega zakonika, ki jih je parlament sprejel decembra 2013 in jih je ustavno sodišče januarja 2014 razglasilo za neustavne, bi zmanjšale učinkovitost okvira za integriteto.

³⁶ Zlasti v zvezi z vprašanjem „enake javne funkcije“, oddelek 1.1.1 tehničnega poročila.

Izvrševanje odločb nacionalne službe za integriteto (po tem, ko jih je potrdilo sodišče) s strani parlamenta je še vedno nedosledno, navkljub upanju, da bodo reforme zagotovile večji avtomatizem. Eno problematično zadevo je bilo mogoče rešiti šele po odstopu senatorja. V drugem primeru je senat za sprejetje odločitve potreboval več mesecev, kljub argumentom, da je v skladu s predpisi sedaj izvrševanje dokončne sodne odločbe samodejno³⁷. Nov primer poslanca, pri katerem je bila ugotovljena nezdružljivost, čaka na odločitev parlamenta.

2.4 Boj proti korupciji

Odpravljanje korupcije na visoki ravni

V nedavnih poročilih v okviru mehanizma za spremljanje in preverjanje³⁸ je bilo mogoče zaznati vse boljše rezultate v smislu učinkovitega boja proti korupciji na visoki ravni. Ta trend se je nadaljeval tudi v letu 2014. To velja na ravni pregona s strani nacionalnega direktorata za boj proti korupciji³⁹ in na ravni sojenj s strani vrhovnega kasacijskega sodišča⁴⁰. Hkrati je to potrditev, da še vedno obstaja velik problem^{41 42}.

Dejavnosti nacionalnega direktorata za boj proti korupciji v letu 2014 so zajemale številne primere na visoki ravni iz vseh vej oblasti in javne osebnosti iz različnih političnih strank. Obtožnice in tekoče preiskave vključujejo sedanje in nekdanje ministre, poslance, župane, sodnike in višje tožilce.

Zadeve vrhovnega kasacijskega sodišča so vključevale pravnomočne obsodbe nekdanjega predsednika vlade, nekdanjih ministrov, poslancev, županov in sodnikov. Bile so tudi druge pomembne zadeve, ki so vključevale vplivne poslovneže, in so bile zaključene na ravni pritožbenega sodišča. Vendar ostaja dejstvo, da je večina kazni zaradi korupcije pogojnih (čeprav je to manj izrazito na ravni vrhovnega kasacijskega sodišča).

Večino leta 2014 nacionalni direktorat za boj proti korupciji ni uspel prepričati parlamenta, da bi ugodil njegovim zahtevam za odvzem imunitete poslancem ter tako omogočil začetek preiskave in uporabe preventivnih ukrepov pridržanja. Kaže, da se je ta trend spremenil proti koncu leta 2014, ko je parlament odvil imuniteto več poslancem, ki jih nacionalni direktorat za boj proti korupciji preiskuje v okviru obsežne zadeve s področja korupcije. Zdi se, da je odziv parlamenta na tovrstne zahtevke nacionalnega direktorata za boj proti korupciji samovoljen in ne temelji na objektivnih merilih. Nasprotno so bili vsi zahtevki za odvzem imunitete ministrom, ki so bili poslani predsedniku Romunije, sprejeti⁴³. Niso pa bila vzpostavljena jasna pravila za uresničitev priporočila v okviru mehanizma za spremljanje in

³⁷ Do odločitve je preteklo približno šest mesecev od sodbe ustavnega sodišča, ampak približno 2 leti od sodbe vrhovnega kasacijskega sodišča.

³⁸ COM(2014) 37 final, str. 9.

³⁹ Tehnično poročilo, oddelek 3.2.3. Leta 2014 je nacionalni direktorat za boj proti korupciji registriral 4 987 novih zadev, kar predstavlja zelo veliko povečanje v primerjavi z letom 2013. V sodni postopek je bilo poslanih 246 zadev, ki se nanašajo na 1 167 obtožencev, od katerih jih je bilo 47 obtoženih na podlagi sporazumov o priznanju krivde.

⁴⁰ Tehnično poročilo, oddelek 3.1. Med 1. januarjem in 31. decembrom 2014 je kazenski senat kot prva stopnja zaključil 12 zadev v zvezi s korupcijo na visoki ravni, senati 5 sodnikov kot zadnja stopnja pa 13 zadev v zvezi s korupcijo na visoki ravni.

⁴¹ To potrjujejo tudi raziskave mnenja, na primer Flash Eurobarometer 406, v skladu s katerimi najmanj devet od desetih anketirancev v Romuniji meni, da je korupcija velik problem (91 %, stabilno od leta 2012).

⁴² To je ugotovljeno tudi v priporočilih za posamezne države, ki jih je Svet leta 2014 naslovil na Romunijo (2014/C 247/21), in poročilu o boju proti korupciji (COM(2014) 38 final).

⁴³ Ministri ali nekdanji ministri, ki niso hkrati tudi poslanci.

preverjanje, da bi se zagotovila hitra uporaba ustavnih pravil o začasnem odvzemu pooblastil obtoženim ministrom ter začasnem odvzemu mandata poslancem, ki so jim bile izdane negativne odločbe v zvezi z integriteto ali so bili obsojeni zaradi korupcije.⁴⁴ Dejstvo, da ministri ostanejo na položaju po tem, ko je bila zanje izdana obtožnica zaradi kaznivega dejanja, in da se poslancem, ki so bili pravnomočno obsojeni zaradi korupcije, ne odvzame mandat, sproža širše pomisleke glede odnosa do korupcije v romunski politični sferi.

Zavrnitev zakona o pomilostitvi v parlamentu novembra 2014 je bila pozitiven znak v smislu nasprotovanja zakonu, ki bi dejansko pomenil oprostitev posameznikov, obsojenih za kazniva dejanja korupcije. Vendar glede na dejstvo, da se je samo en teden po tem glasovanju v parlamentu že začelo razpravljati o pripravi morebitnega novega predloga zakona o skupinski amnestiji, razprava očitno še ni zaključena.

Povečanje dejavnosti se nanaša tudi na primere korupcije med sodniki, ki je priznana kot še posebej nevarna oblika korupcije⁴⁵. Nacionalni direktorat za boj proti korupciji meni, da ta visoka številka ne odraža povečanja korupcije med sodniki (čeprav je razširjenost tega pojava zaskrbljujoča), ampak večje število prijav s strani javnosti⁴⁶. Takšni primeri so zapleteni, za njihovo obravnavo pa je bila ustanovljena nova posebna enota nacionalnega direktorata za boj proti korupciji.

Odpravljanje korupcije na vseh ravneh

V zadnjih letih je bilo v poročilih v okviru mehanizma za spremljanje in preverjanje težko ugotoviti napredek pri boju proti korupciji v družbi na splošno. Toda v letu 2014 so se pojavili nekateri znaki napredka. Tožilstvo je sprejelo številne konkretne ukrepe za izboljšanje rezultatov pregona na tem področju⁴⁷. Generalni direktorat za boj proti korupciji je pri podpori pregonu (direktorat za boj proti korupciji in generalno tožilstvo) ter kot notranji protikorupcijski organ v okviru ministrstva za notranje zadeve še naprej imel pomembno vlogo, vendar se zdi, da so bili načrti za razširitev njegovih pristojnosti na druga ministrstva blokirani. Po drugi strani se je število sodnih odločb v zadevah s področja korupcije leta 2014 zmanjšalo, še vedno pa je visok tudi delež obsojenih oseb, ki se jim naloži pogojna kazen, in sicer 80 %.

Nacionalna protikorupcijska strategija za obdobje 2012–2015⁴⁸ se je razvila v pomemben okvir za javno upravo. Drugi krog ocenjevanja, ki temelji na medsebojnem strokovnem pregledu, je bil izveden leta 2014 na ravni lokalnih javnih uprav. Koncept temelji na praksah skupine GRECO in OECD. Institucije, ki so del nacionalne protikorupcijske strategije, se zavežejo k spoštovanju 13 pravno zavezujočih preventivnih ukrepov ter pristanejo na medsebojni strokovni pregled. To delo podpirajo tudi konkretni preventivni projekti nevladnih organizacij, ki jih podpirajo skladi EU (zlasti pri ministrstvu za zdravje in ministrstvu za regionalni razvoj). Čeprav je to delo še vedno razdrobljeno in so potrebna velika prizadevanja za uveljavitev v upravah, ki se soočajo z omejenimi viri, obstajajo številne konkretne zgodbe o uspehu.

⁴⁴ COM(2013) 47 final, str. 7.

⁴⁵ V letu 2014 so bile zaradi korupcije vložene obtožnice proti 23 sodnikom (vključno s štirimi sodniki vrhovnega kasacijskega sodišča) ter 6 glavnim tožilem in 6 tožilcem.

⁴⁶ To odraža splošnejši trend večjega zaupanja javnosti v direktorat za boj proti korupciji in pravosodje na splošno.

⁴⁷ Tehnično poročilo, oddelek 4.1.

⁴⁸ <http://www.just.ro/LinkClick.aspx?fileticket=T3mlRnW1IsY%3D&tabid=2102>

Ocena tveganja in notranje kontrole sta ključni področji, na katerih bi bilo treba ukrepati. Nekateri nedavni primeri so pokazali obsežne primere podkupovanja, ki bi jih bilo mogoče odkriti prej s temeljitim pregledom evidenc, ampak je bilo njihovo odkritje možno šele zaradi prijave posameznika iz javnosti⁴⁹. V časih pritiskov na javno porabo bi bilo pričakovati osredotočanje na področja visoke vrednosti, tako na strani davkov kot na strani porabe. Prav tako bi se lahko upoštevale izkušnje glede tega, kdo mora prijaviti premoženje in kako se izvaja nadzor.

Kar zadeva odvzem premoženjske koristi, še zlasti povračilo škode, so romunski organi priznali, da je treba sistem izboljšati. Čeprav je ena od težav na tem področju potreba po izboljšanju zbiranja podatkov, je stopnja izterjave s strani nacionalne agencije za davčno upravo pri izvrševanju sodnih odločb ocenjena na samo 5–15 % sredstev, za katera so bile izdane sodne odločbe. Zato so sankcije manj odvračalne, žrtev (v primerih korupcije pogosto država) pa še naprej trpi izgube, poleg tega pa gre tudi za dodatni primer neizvrševanja sodnih odločb. Odločitev ministrstva za pravosodje, da ustanovi novo agencijo za upravljanje zaseženega premoženja, je priložnost za izboljšanje razmer.

Postopki javnega naročanja, zlasti na lokalni ravni, so še vedno izpostavljeni korupciji in navzkrižju interesov, kar je splošno priznано s strani romunskih organov, ki skrbijo za integriteto in izvajajo pregon. To je vplivalo na črpanje sredstev EU. Vendar je res tudi, da obstajajo številni drugi dejavniki, vključno z upravno zmogljivostjo javnih naročnikov, pomanjkanjem stabilnosti in razdrobljenostjo pravnega okvira ter kakovostjo konkurence pri javnih naročilih. Obnovljen strukturirani dialog med Komisijo in Romunijo v okviru izvajanja novih direktiv o javnih naročilih ter predhodna pogojenost za evropske strukturne in investicijske sklade bi morala pomagati pri ugotavljanju pomanjkljivosti, vključno s področji tveganja za korupcijo in navzkrižje interesov. Zdi se, da je predhodno preverjanje javnih naročil, ki ga je zasnovala nacionalna služba za integriteto, korak v pravo smer, vendar bi moralo biti dopolnjeno z drugimi ukrepi, da se zmanjšajo možnosti za navzkrižje interesov, favoriziranje, goljufije in korupcijo pri javnih naročilih.

3. SKLEP IN PRIPOROČILA

V poročilu v okviru mehanizma za sodelovanje in preverjanje iz leta 2014 je Komisija lahko izpostavila več področij, na katerih je bil dosežen napredek in vzpostavljena trdnost, ki je nakazovala trajnost. Ta trend se je lansko leto nadaljeval. Ukrepi za odpravo korupcije na visoki ravni, ki so jih sprejele ključne pravosodne institucije in instituciji za integriteto, so ohranili izjemen zagon ter posledično povečali zaupanje Romunov v pravosodje na splošno in še zlasti v boj proti korupciji. Ta trend podpira vse večja strokovnost v celotnem pravosodnem sistemu, vključno s pripravljenostjo za doslednejše branjenje neodvisnosti pravosodja in bolj proaktivnim pristopom k poenotenju sodne prakse. Zdaj je priložnost za preskušanje tega napredka v zelo občutljivih trenutkih, zlasti v zvezi z imenovanji na visoke položaje.

Hkrati ostaja močan občutek, da je treba napredek konsolidirati in dodatno utrditi. Medtem ko je bilo pri izvajanju zakonikov opaziti pragmatično sodelovanje vlade in pravosodja za doseganje ciljev, po enem letu veliko zakonodajnih vprašanj ostaja nerešenih. Še vedno je presenetljivo visoka stopnja neskladnosti v nekaterih sodnih odločbah, kar vedno povzroča zaskrbljenost. Zdi se, da za odločitve parlamenta o tem, ali naj tožilstvu omogoči, da

---

⁴⁹ Tak primer je zadeva glede podkupovanja, povezana z invalidninami, kjer obseg invalidnin na zadevnem območju ni bil skladen s številom prebivalcev.

obravnavajo poslance enako kot ostale državljane, še vedno niso oblikovana objektivna merila in zanesljiva časovnica. V nekaj primerih parlament ni želel izvršiti pravnomočne sodne odločbe ustavnega sodišča, kar je tudi na splošno razširjena težava. Čeprav se priznavanje potrebe po boju proti splošni korupciji s strani vlade krepi, bo zaradi razsežnosti problema potreben bolj sistematičen pristop.

Komisija pozdravlja konstruktivno sodelovanje z romunskimi organi v preteklem letu. Soglasje glede reform in zaupanje v uveljavljanje napredka se krepi, kar je sedaj treba ohraniti. Komisija pričakuje, da bo še naprej tesno sodelovala z Romunijo za zagotovitev uresničevanja ciljev mehanizma za sodelovanje in preverjanje.

Komisija poziva Romunijo, da ukrepa na naslednjih področjih:

1. Neodvisnost pravosodja

- Zagotovi, da imenovanje novega glavnega tožilca na direktoratu za preiskave organiziranega kriminala in terorizma poteka v skladu s preglednim postopkom, ki temelji na dosežkih.
- Izvede splošni pregled postopkov imenovanja na visoke položaje v pravosodju s ciljem uvedbe jasnih in izčrpnih postopkov do decembra 2015, pri čemer naj zamisli črpa iz postopkov, ki se uporabljajo za imenovanje predsednika vrhovnega kasacijskega sodišča.
- Zagotovi, da kodeks ravnanja poslancev vsebuje jasne določbe za zagotovitev, da poslanci in parlamentarni postopki upoštevajo neodvisnost pravosodja.
- V razpravah o ustavi zagotovi, da bosta neodvisnost pravosodja ter njegova vloga v sistemu nadzora in ravnotežja v središču razprave.

2. Reforma pravosodja

- Čim prej dokonča potrebne prilagoditve kazenskih zakonikov, v posvetovanju z vrhovnim kasacijskim sodiščem, vrhovnim sodnim svetom in tožilstvom. Cilj bi torej moral biti zagotoviti trden okvir, ki ne potrebuje nenehnih sprememb.
- Pripravi operativni akcijski načrt za izvajanje strategije za reformo pravosodja z jasnimi roki in prevzemanjem odgovornosti s strani ministrstva za pravosodje in vrhovnega sodnega sveta ter z možnostjo sodelovanja vseh ključnih deležnikov. Opremi pravosodno upravo z učinkovitejšimi orodji za zbiranje informacij o delovanju pravosodnega sistema (kot so statistična orodja, upravljanje zadev, ankete uporabnikov in osebja) za bolj informirano sprejemanje odločitev in podporo pri prikazovanju napredka.
- Preuči pragmatične rešitve za ohranitev dostopa do sodišč, vendar ne v obliki trenutne geografske razporeditve majhnih sodišč.
- Izboljša izvrševanje sodnih odločb na vseh ravneh za zagotovitev, da se odločbe in denarne kazni ustrezno izvršijo.

3. Integriteta

- Ponovno preuči možnosti za zagotovitev, da bi parlament samodejno izvršil sodne odločbe, ki zahtevajo začasni odvzem mandata poslancem.
- Uvede predhodno preverjanje navzkrižja interesov pri javnih naročilih s strani nacionalne službe za integriteto. Zagotovi tesnejše stike med tožilstvom in nacionalno službo za integriteto za ustrezno obravnavo morebitnih prekrškov, povezanih z zadevami nacionalne službe za integriteto.
- Razišče načine za izboljšanje podpore javnosti za predpise o nezdržljivosti in učinkovito izvajanje pravil o nezdržljivosti ter s tem preprečevanje tovrstnih primerov

4. Boj proti korupciji

- Okrepi zbiranje statističnih podatkov o dejanskem odvzemu premoženjske koristi ter zagotovi, da bo nova agencija lahko izboljšala upravljanje zamrznjenega premoženja in sodelovala z nacionalno agencijo za davčno upravo, da se povečajo stopnje dejanske izterjave. Drugi deli javne uprave bi morali jasno prevzeti odgovornost za neuspešno reševanje teh težav.
- Okrepi preventivne in represivne ukrepe za preprečevanje navzkrižja interesov, favoriziranja, goljufij in korupcije pri javnih naročilih ter nameni posebno pozornost ključnim področjem, na primer pravosodju.
- Uporabi nacionalno protikorupcijsko strategijo za boljšo opredelitev področij, kjer obstaja tveganje korupcije, ter pripravo izobraževalnih in preventivnih ukrepov s podporo nevladnih organizacij in uporabo možnosti, ki jih nudijo sredstva EU.
- Nadalje izboljša boj proti korupciji na nizki ravni s preprečevanjem in odvračalnimi sankcijami.